

Використання заморожених суверенних активів Росії для відбудови України

Звіт CEED

CEED

JUN 15, 2026

У той час як Україна стикається з величезними потребами у відновленні, заморожені російські активи залишаються в центрі важливої міжнародної дискусії.

1. Масштаби збитків в Україні

Україна стикається з викликом відбудови, який не має аналогів у Європі з часів Другої світової війни. Після трьох років повномасштабної війни збитки, завдані інфраструктурі, економіці та культурній спадщині України, є приголомшливими.

а. Руйнування фізичної інфраструктури

- **Прямі матеріальні збитки**, завдані будівлям, дорогам, електромережам та іншим об'єктам інфраструктури, оцінюються в **170–176 млрд доларів** (Світовий банк/ООН/ЄС, RDNA4, грудень 2024 р.).
- **Понад 13 % житлового фонду України** було пошкоджено або зруйновано.
- Житло, транспорт, енергетика та промислові/сільськогосподарські активи є одними з найбільш постраждалих секторів.
- Ключові міста, такі як **Маріуполь**, були значною мірою зрівняні з землею, а руйнування тривають на сході та півдні України.

б. Економічні втрати

- **ВВП України скоротився приблизно на третину у 2022 році**. У 2023–2024 роках відновилося помірне зростання, але економіка залишається серйозно порушеною.
- **Втрачено мільйони робочих місць** та знищено тисячі підприємств.
- **Загальні потреби на відновлення та реконструкцію** зараз оцінюються у **524 млрд доларів** протягом наступного десятиліття (Світовий банк, лютий 2025 р.).
- *Примітка:* Останні міжнародні оцінки не дають окремої кількісної оцінки загальних втрат економічного випуску, окрім загальних потреб на відновлення.

с. Розграбування сільського господарства та промисловості

- **Зерно та сільськогосподарські активи:** З окупованих територій було викрадено щонайменше **4 мільйони тонн зерна** (вартістю ~800 мільйонів доларів) (уряд України). Прямі

військові збитки сільськогосподарського сектору оцінюються в **10,3 мільярда доларів** (Інститут KSE). Також було розграбовано сільськогосподарську техніку, зокрема трактори John Deere з Мелітополя на суму 5 мільйонів доларів.

- **Промислове обладнання та підприємства:** Було викрадено готової сталевий продукції на суму понад **600 млн доларів** (Metinvest). **Загальні прямі збитки промисловості, будівництва та сфери послуг: 14,4 млрд доларів** (Світовий банк/ООН/ЄС). Щонайменше **1 150 українських підприємств** в окупованих регіонах було незаконно захоплено та інкорпоровано в російську економіку.

d. Крадіжки культурної спадщини та мистецтва

- Було викрадено або знищено понад **1,7 мільйона культурних цінностей** (Міністерство культури України; дані не перевірені незалежними джерелами).
- **Київська школа економіки** оцінює збитки у сфері культурної спадщини у **4 мільярди доларів**.
- Серед найвідоміших випадків крадіжок — понад 2 000 музейних експонатів (у тому числі скіфське золото) з Маріуполя та тисячі картин з Херсонського обласного художнього музею.

2. Дефіцит фінансування та заморожені російські активи

- Незважаючи на значні обіцянки міжнародної допомоги, на 2025 рік залишається **дефіцит фінансування у розмірі 9,96 млрд доларів**, причому більша частина допомоги спрямована на негайну стабілізацію, а не на довгострокову відбудову.
- **Остання спільна оцінка** передбачає, що протягом наступного десятиліття потреби у відновленні та відбудові становитимуть

524 млрд доларів.

- **Приблизно 300 млрд доларів російських суверенних активів** було заморожено в юрисдикціях країн G7 та ЄС з початку 2022 року. Ці цифри не включають приватні російські активи, які не розглядаються в контексті репарацій.
 - Навіть у разі повного мобілізування ці заморожені активи покрили б лише частину потреб України, що підкреслює нагальність розблокування всіх доступних ресурсів.
-

3. Правові та моральні підстави

- **Генеральна Асамблея ООН (Резолюція ES-11/5, 2022)** визнала відповідальність Росії за надання репарацій за її агресію проти України та закликала до створення міжнародного механізму репарацій. Однак ця резолюція не є обов'язковою і не надає повноважень на конфіскацію активів; для вжиття обов'язкових заходів необхідна згода Ради Безпеки ООН, на яку Росія може накласти вето.
 - **Прецедент: Комісія ООН з компенсацій (UNCC)**, створена після вторгнення Іраку до Кувейту, адмініструвала понад 50 млрд доларів репарацій, що фінансувалися переважно за рахунок відсотка від нафтових доходів Іраку, а не шляхом прямої конфіскації суверенних резервів.
 - Правова основа для прямої конфіскації російських державних активів залишається неперевіреною і наразі не дозволена в більшості юрисдикцій. Навіть використання доходів від відсотків стикається з постійними юридичними проблемами, зокрема в Бельгії та Європейському суді справедливості.
-

4. Поточний стан використання активів

- **Європейський Союз** досяг консенсусу (за допомогою голосування кваліфікованою більшістю) щодо використання відсотків, отриманих від заморожених російських суверенних активів, на користь України. Про перший транш (~2,1 млрд євро від відсоткових доходів за 2024 рік) було оголошено в березні 2025 року, але станом на травень 2025 року через адміністративні та юридичні процедури в Бельгії було виділено лише частину коштів.
 - **G7** у 2024 році досягла принципової згоди щодо надання Україні позики у розмірі 50 млрд доларів, яка має бути погашена за рахунок майбутніх відсотків від заморожених російських активів. Однак станом на травень 2025 року сама позика не була надана; лише ЄС розпочав переказ доходів від відсотків, що не є частиною механізму позики G7.
 - **Законодавчі ініціативи**, такі як американський закон REPO (ухвалений Палатою представників, очікує розгляду в Сенаті) та подібні ініціативи в Канаді та Великій Британії, перебувають на різних стадіях. Хоча Велика Британія та Канада мають законодавство, що дозволяє потенційну конфіскацію активів, ЄС не просунув законодавство щодо конфіскації основної суми далі обговорення, і жодна юрисдикція ще не прийняла комплексних рамок для вилучення та переказу основної суми.
-

5. Ключові виклики та міркування

а. Правова визначеність

- Правова основа для конфіскації активів суверенних держав розвивається. Хоча міжнародне право підтримує репарації за агресію, пряме вилучення резервів залишається в основному неперевіраним, наразі не допускається в більшості юрисдикцій

і стикається зі значними юридичними перешкодами та постійними судовими оскарженнями, особливо в Бельгії та ЄС.

- Теорії щодо компенсації за викрадені активи, викрадення дітей, заподіяні страждання цивільному населенню, безпідставне збагачення та військові злочини повинні підтримувати конфіскацію на міцній правовій основі.

в. Політичний консенсус

- Досягнення та підтримання єдиного підходу серед членів G7 та ЄС є складним завданням через відмінності в правових системах, толерантності до ризику та політичних позиціях. ЄС успішно вжив заходів щодо переказу відсотків шляхом голосування кваліфікованою більшістю.

с. Впровадження

- Навіть за наявності відповідного законодавства механізми переказу активів, нагляду та підзвітності потребують ретельного опрацювання для забезпечення прозорості та ефективності. Процес переказу доходів від відсотків відбувається повільно, з значними адміністративними та юридичними затримками, особливо в Бельгії.

г. Вплив на приватних інвесторів

- Більше 5 мільйонів російських приватних інвесторів постраждали від заморожування активів, що призвело до триваючих судових процесів у Бельгії та ЄС. Ці приватні активи наразі не враховуються для репарацій.

д. Фінансова стабільність

- У квітневому звіті МВФ про глобальну фінансову стабільність за 2025 рік не виявлено значного впливу цих заходів на глобальні переваги щодо резервних валют, оскільки більшість

центральных банків вважають російський випадок унікальним і не прецедентом для більш широкого вилучення активів.

6. Рекомендації

- **Прискорити законодавчі дії:** Заохочувати партнерів з G7 та ЄС до гармонізації та прискорення прийняття законів, що дозволяють використовувати відсотки від заморожених російських суверенних активів для відбудови України. Продовжувати вивчати правові шляхи конфіскації основної суми, визнаючи при цьому існуючі обмеження та поточні юридичні виклики.
 - **Надавати пріоритет прозорості:** Створити надійні механізми нагляду, використовуючи приклад UNCC, щоб забезпечити прозоре управління передачею активів відповідно до найкращих міжнародних практик.
 - **Дотримуватися юридичної обережності:** Продовжувати консультації з міжнародними юридичними експертами, щоб гарантувати, що будь-які заходи з конфіскації активів є обґрунтованими з точки зору міжнародного права, та мінімізувати потенційні негативні наслідки.
 - **Використовувати відсотки вже зараз:** Розширити та прискорити використання відсотків від заморожених активів як негайного джерела фінансування, одночасно розробляючи довгострокові рішення щодо основної суми та вирішуючи правові проблеми.
 - **Стежити за правовими проблемами:** Уважно стежити за поточними судовими процесами в Бельгії та Європейському суді справедливості, оскільки їхні результати можуть вплинути на доцільність та терміни майбутніх передач активів.
-

7. Прецедент: приклад UNCC

Після вторгнення Іраку до Кувейту в 1990 році **Комісія ООН з компенсацій** управляла понад 50 млрд доларів репарацій, що фінансувалися за рахунок частки доходів Іраку від нафти, а не шляхом прямої конфіскації суверенних активів. Це демонструє, що міжнародні репарації є можливими за наявності належних правових та адміністративних рамок.

8. Висновок

Замороження російських суверенних активів надає унікальну можливість для фінансування довгострокового відновлення України. Реалізація цього потенціалу вимагає скоординованих правових, політичних та адміністративних дій, а також обережного управління правовими та операційними ризиками. Використовуючи досвід минулих прецедентів та забезпечуючи прозорий і законний підхід, міжнародна спільнота може допомогти Україні у відновленні, дотримуючись при цьому принципів міжнародного права та фінансової стабільності. Ще раз нагадаємо, що **остання спільна оцінка** передбачає **524 млрд доларів** на потреби відновлення та реконструкції протягом наступного десятиліття.

G-7 не може дозволити повернення заморожених коштів Росії, а також не може допустити, щоб інші країни використовували їх для своїх репарацій без попередньої компенсації Україні. Це випробування для нашого міжнародного порядку, заснованого на правилах, та нашої прихильності до демократії й суверенітету всіх націй. Давайте прийmemo цей виклик.